

Milewska-Ważbińska, Barbara

Skład Towarzystwa Naukowego Warszawskiego : (kadencja 2004-2007 oraz 2008-2010) : Wspomnienia pośmiertne : Maria Cytowska (1922-2007)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 70, 108-111

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

7. WSPOMNIENIA POŚMIERTNE

MARIA CYTOWSKA (1922–2007)

Maria Cytowska urodziła się 6 marca 1922 r. w Warszawie. Była córką Jana, urzędnika państwowego i Ireny z d. Ogrodowczyk, nauczycielki matematyki. Miała młodszego brata, który zmarł w młodości. Przed wojną uczęszczała do prywatnego Gimnazjum im. Zofii Łabusiewicz w Warszawie. W latach 1941–1942 uczyła się w Warszawie na tajnych kompletach zorganizowanych przy Liceum im. Klementyny Hoffmanowej, gdzie w 1942 zdała maturę. Należała wówczas do drużyny harcerskiej i pełniła funkcję zastępowej i przybocznej.

W latach 1942–1944 Maria Cytowska odbywała studia w zakresie filologii klasycznej na tajnych kompletach Uniwersytetu Warszawskiego. Po upadku Powstania Warszawskiego pracowała w Gimnazjum im. Stanisława Wyspiańskiego w Mławie. Do Warszawy wróciła we wrześniu 1945 roku i kontynuowała studia. W 1948 r. przedstawiła pracę magisterską na temat *Docieranie wiadomości w czasie wojny peloponeńskiej na podstawie Historii Tucydidesa* i uzyskała dyplom magistra filozofii w zakresie filologii klasycznej. W latach 1948–1950 Maria Cytowska była zatrudniona na stanowisku referenta w Ministerstwie Oświaty w Naczelnej Dyrekcji Bibliotek, a w latach 1950–1961 (od 1956 roku na pół etatu) pracowała w Zakładzie Starych Druków Biblioteki Narodowej pod kierunkiem profesor Alodii Kaweckiej–Gryczowej, kolejno na stanowiskach: asystenta, bibliotekarza, starszego bibliotekarza i kustosa. Przygotowywała też pracę doktorską: *De Dionis Chrysostomi rhythmo oratorio* pod kierunkiem światowej sławy filologa klasycznego profesora Kazimierza Kumanieckiego. Stopień doktora uzyskała w 1954 roku, a osiem lat później na podstawie ogólnego dorobku naukowego i przedłożonej rozprawy habilitacyjnej *Pauli Crosnensis Carmina* uzyskała stopień naukowy docenta nauk humanistycznych w zakresie filologii klasycznej. W latach 1950–1956 pro-

wadziła zajęcia zlecone na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie od 1956 roku została zatrudniona na stanowisku adiunkta. W 1962 r. otrzymała docenturę w Katedrze Filologii Klasycznej Uniwersytetu Warszawskiego. Od 1973 r. zatrudniona została na stanowisku profesora nadzwyczajnego, a od 1983 roku – profesora zwyczajnego. W Instytucie Filologii Klasycznej przez kilka lat pełniła funkcję kierownika Zakładu Neolatynistyki. W 1992 roku przeszła na emeryturę.

Praca Marii Cytowskiej w Bibliotece Narodowej zaowocowała powstaniem *Bibliografii druków urzędowych XVI wieku* (Wrocław 1961) – pozycji niezwykle ważnej dla badaczy dziejów książki polskiej. Maria Cytowska brała też udział w przygotowaniu fundamentalnego wydawnictwa *Incunabula Poloniae*. Dalsze badania naukowe Pani Profesor skupiały się wokół piśmiennictwa łacińskiego i nowołacińskiego oraz związków literatury antycznej z literaturą nowożytną (zwłaszcza polską). Maria Cytowska jest współautorką czterech (z pięciu wydanych) tomów podręcznika akademickiego *Literatura rzymska* (za tom *Literatura rzymska. Okres augustowski* otrzymała razem z Hanną Szelest nagrodę Ministra Edukacji Narodowej I stopnia). Jest też (z H. Szelest) współautorką wielokrotnie wznawianej *Literatury greckiej i rzymskiej w zarysie*, a także *Historii literatury starożytnej*. Prace profesor Cytowskiej z zakresu neolatynistyki obejmują edycje, monografie, przekłady i rozprawy. Podkreślenia wymaga Jej udział w zespole przygotowującym wydanie sejmowe *Dzieł wszystkich Jana Kochanowskiego* (za t. II: *Treny*. Oprac. M. R. Mayenowa, L. Woronczakowa oraz J. Axer, M. Cytowska, przyznano Zespołową Nagrodę Funduszu Literatury Ministerstwa Kultury i Sztuki). Praca w zespole przygotowującym edycję dzieł Kochanowskiego zaowocowała wieloma opracowaniami na temat twórczości poety, m.in. *Nad „Trenami” Jana Kochanowskiego: od motta do genezy poematu* (Pamiętnik Literacki 1979 R. 70 z. 1 s. 181–186), *Horacy w twórczości Jana Kochanowskiego* (w: T. Michałowska, red. *Jan Kochanowski i epoka renesansu. W 450 rocznicę urodzin poety 1530–1980*, Warszawa 1984, s. 124–139), *Kochanowski a antyk (tradycjonalizm czy nowatorstwo?)* (w: Z. Libera, M. Żurowski, red. *Jan Kochanowski i kultura Odrodzenia. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej przez Uniwersytet Warszawski w dniach od 19 do 21 marca 1981 roku w Warszawie*, Warszawa 1985, s. 90–106), *Nad „Trenami” Jana Kochanowskiego, Terapia bólu. W kręgu tradycji antycznej i chrześcijańskiej, Kochanowski wobec antyku*, (w: J. Pelc, P. Buchwald–Pelcowa, B. Otwinowska, red. *Jan Kocha-*

nowski 1584–1984. *Epoka – Twórczość – Recepcja*, Lublin 1989, t. 2, s. 191–201). W swej pracy naukowej dużo miejsca poświęciła Maria Cytowska związkom twórców polskich z literaturą europejską. Dzięki znajomości języków obcych: francuskiego, rosyjskiego, niemieckiego, włoskiego, angielskiego, czeskiego prowadziła badania zagranicą, korzystając z zaproszeń wielu zagranicznych placówek naukowych i współpracując z ośrodkami m.in. w Anglii, Austrii, Belgii, Niemczech, we Włoszech, na Węgrzech. Szczególnego podkreślenia wymaga udział Marii Cytowskiej w międzynarodowych zespołach zajmujących się spuścizną Erazma z Rotterdamu: Conseil International pour l'édition des *Oeuvres complètes* d'Erasmus – zespole działającym pod patronatem Union Académique Internationale i Królewskiej Holenderskiej Akademii Nauk oraz w podległym mu Comité de Rédaction. Profesor Cytowska należała też do amerykańskiego *Erasmus of Rotterdam Society* (członek *Executive Comitee* od 1980 r.) oraz do działającego w Toronto *Advisory Comitee The Collected Works of Erasmus* (od 1979 r. – członek wybrany na podstawie konkursu). Do wybitnych osiągnięć na polu edycji naukowych należą opracowane przez Marię Cytowską wydania krytyczne dzieł Erazma: *Erasmus Roterodamus, Opera omnia, Ordinis I t. 4: De recta Latini Graecique sermonis pronuntiatione i Libellus de constructione octo partium orationis*, Amsterdam 1973, *Erasmus Roterodamus, Opera omnia, Ordinis II t. 2: Adagiorum chilias I, centuriae VI–X, Adagia 501–1000* (współ z M. L. van Poll–van de Lisdonk), Amsterdam–New York 1998, a także przygotowana do druku *Vidua Christiana*. Maria Cytowska była autorką wielu cennych artykułów o związkach Erazma z Polakami, m.in.: *Jan Dantyszek et Erasme de Rotterdam face à l'agression Turque* (Eos 1989 R. 77, fasc.1, s. 91–99), *Erasme de Rotterdam et ses correspondents polonais* (w: *Miscellanea Jean–Pierre Vanden Branden*. Bruxelles 1995, s. 381–396). W swych badaniach z dziedziny neolatynistyki postulowała prowadzenie szeroko zakrojonych badań interdyscyplinarnych i komparatystycznych. Neolatynistycę jako gałęzi nauki poświęciła osobne studia: *Neolatynistyka w Polsce i zagranicą. Przegląd informacyjny* (Meander 1976 R. 31, nr 4, s. 169–178), *Studia neolatina. Pięć odczytów*, Wrocław 1983, *Neolatynistyka polska i główne linie jej rozwoju w ostatnim stuleciu* (w: J. Łanowski, A. Szastyńska–Siemion, red. *Antiquorum non immemores. Polskie Towarzystwo Filologiczne*, Warszawa–Wrocław 1999, s. 62–72). W dorobku Marii Cytowskiej znalazły się

ponadto przekłady z języka łacińskiego, przede wszystkim dzieł Erazma z Rotterdamu.

Przez długie lata profesor Cytowska aktywnie uczestniczyła w pracach polskich i zagranicznych towarzystw naukowych oraz komitetów redakcyjnych. Od 1948 r. była członkiem Koła Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Filologicznego, zasiadała w jego władzach, w latach 1977–1986 jako prezes Zarządu Głównego. Profesor Cytowska była członkiem Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej PAN, w latach 1977–1989 członkiem jego Prezydium, a także organizatorką i przewodniczącą Komisji Neolatynistycznej. Członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego została Maria Cytowska w 1982 r., niedługo po jego reaktywacji w 1981 roku. Maria Cytowska była żywo zainteresowana kształceniem uniwersyteckim i nauczaniem języka łacińskiego na poziomie licealnym, działała w Komisji do Spraw Nauczania Języków Klasycznych w Szkolnictwie Średnim i Wyższym Ministerstwa Edukacji Narodowej, przez wiele lat przewodniczyła konkursom języka łacińskiego i wiedzy o antyku organizowanym dla młodzieży licealnej. Była nauczycielką i mistrzynią kilku pokoleń filologów klasycznych, wykształciła kilkudziesięciu magistrów i pięciu doktorów. Do końca życia utrzymywała kontakt ze środowiskiem naukowym, miała plany badawcze, których nie zdążyła zrealizować. Profesor Maria Cytowska zmarła w swym warszawskim mieszkaniu w dniu 14 listopada 2007 r. Jej prochy spoczęły na Cmentarzu Północnym w Warszawie w grobie matki. Pogrzeb, który odbył się 23 listopada zgromadził wielu przyjaciół, współpracowników oraz uczniów Pani Profesor z kilku ośrodków naukowych w Polsce.

Barbara Milewska-Ważbińska

IRENA DOBRZYCKA (1909–2007)

Fryburg, Szwajcaria: 21 października 1909 roku w rodzinie Stanisława Dobrzyckiego, profesora literatur i języków słowiańskich na tamtejszym uniwersytecie, przychodzi na świat córka Irena. Po zakończeniu I wojny światowej profesor Dobrzycki wraz z rodziną wraca do Poznania, gdzie zostaje profesorem, a następnie rektorem Uniwersytetu Poznańskiego. Irena Dobrzycka podejmuje studia na filologii angielskiej. Tytuł magistra otrzymuje w roku 1932, a w roku następnym zo-